

VOLEYBOLCHILARNING TEXNIK TAKTIK XARAKATLARINING MUSOBOQA FAOLIYATI SAMARADORLILIGIGA TA'SIRINI O'RGANISH

F.Z. Ibragimov

O'zDJTSU "Voleybol basketbol nazariyasi va uslubiyati" kafedra o'qituvchisi

N.F. Sultanbayeva

O'zDJTSU "Voleybol basketbol nazariyasi va uslubiyati" kafedra o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada O'zDJTSU qizlar jamoasining mamlakat chempionatida amalga oshirgan Texnik – taktik xarakter ko'rsatkichlari o'lchab, tahlil qilib o'rganilgan. Sportchilarda psixologik zo'riqish oqibatlarida jamoaning texnik taktik xarakter ko'rsatkich meyyorlaridan keyingi turlardagi TTX ko'rsatkich meyyorlari bilan taqqoslanib jamoaning o'yin faoliyati natijadorligiga ta'siri ochib berilgan

Kalit so'zlar: texnik taktik xarakterlar, musoboqa, o'yin natijadorligi, chempionat

STUDY OF THE INFLUENCE OF TECHNICAL AND TACTICAL MOVEMENTS OF VOLLEYBALL PLAYERS ON THE EFFECTIVENESS OF COMPETITIVE ACTIVITY

N.F. Sultanbayeva

UzDJTSU "Volleyball Basketball Theory and Methodology" department teacher

Keywords: technical tactical actions, competition, game performance, championship

Masalaning dolzarbligi. Sport faoliyati ikki guruhdan tashkil topgan bo'ladi: 1) sport mashqlari; 2) sport musobaqalari. Musobaqa sport faoliyatining asosiy tom onini tashkil qiladi. Ayni kunda voleybol bo'yicha olib borilayotgan mashg'ulotlar, o'tkazilayotgan musoboqa yuklamalarining hajmi va shiddati yildan-yilga tobora ortib bormoqda. Bunday yuklamalarga bardosh berish, uzoq muddatli musoboqa o'yinlari davomida psixik yuklamalar, jismoniy potensial va texnik-taktik maxoratni saqlab qolish aksariyat insonning maksimal funksional imkoniyati chegarasida kechishi ortiqcha isbot talab qilmaydi. Shuning uchun xam mutahhassis-olimlar va trenerlar o'quv mashg'ulot yuklamalarini individual tartibda, sportchilarning o'yin ampulasiga mos ravishda optimallashtirish imkoniyatini yaratuvchi tadqiqotlarni o'tkazishga urg'u berishmoqda. Malumki, mazkur muammo doirasida voleybol bo'yicha o'tkazilayotgan musobaqalar natijadorligi mashg'ulotlar samaradorligini baxolashda va ularni optimallashtirishda integral mezon sifatida xizmat qiladi.

TADQIQOTNING MAQSADI

O‘zDJTSU universitetining voleybol jamoasini mamlakat chempionatida namoyish etgan musoboqa natijadorligiga texnik taktik harakatlarining ta‘sirini o‘rganishga bag‘ishlangan.

TADQIQOT OBEKTI, METODLARI VA UNI TASHKIL QILISH

Tadqiqot obekti sifatida O‘ZDJTSU qizlar jamoasining musoboqa o‘yinlari tanlangan. Tadqiqotda “Stenografik” kuzatuv va statistik tahlil metodlaridan foydalanilgan. Tadqiqot 2023-yil avgust – sentabr oylari davomida o‘tkazilgan bo‘lib, unda musoboqa o‘yinlarida qayt etilgan quyidagi ko‘rsatkichlar tahlil qilingan: Σ - o‘yinlar davomida ijro etilgan texnik usullarning umumiy xajmi; + - yutilgan (ochkoli) usullar; - - yutqizilgan usullar; \pm - o‘yinda qolgan usullar va ularning foizli nisbati (%) – natijadorligi.

TADQIQOT NATIJALARI VA ULARNING QIYOSIY TAHLILI

Malumki, mamlakat chempionatida ishtirok etuvchi klub jamoalarida o‘yinlar samaradorligi, jumladan TTH lar xajmi va ularning natijadorligini o‘rganish davomida kayd etiladigan ko‘rsatkichlar mashg‘ulotlarni maksadli taminlanish uchun xizmat kiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, O‘zDJTSU (1-jadval) chempionatning 1 – tur o‘yinlarida O‘zDJTSU jamoasi jami 1458 ta texnik usullarni amalga oshirgan. Shu jumladan yutilgan usullar (to‘plar) -293 ta, o‘yinda qolgan to‘plar – 708 ta va yutqizilgan to‘plar 147 ta. O‘yin natijadorligi – 20%

2 – tur o‘yinlarida O‘ZDJTSU jamoasi jami Σ - 1504 ta; + -265 ta, \pm – 1092 ta; - - 152 ta; natijadorlik – 18%.

3 – tur o‘yinlarida O‘zDJTSU jamoasi jami Σ - 1933 ta; + -212 ta; \pm – 1273 ta – -425 ta; natijadorlik – 12%.

4 – tur o‘yinlarida O‘zDJTSU jamoasi jami Σ - 1127 + -212 ta; \pm – 804 ta; va - - 111 ta. O‘yin natijadorligi – 19%.

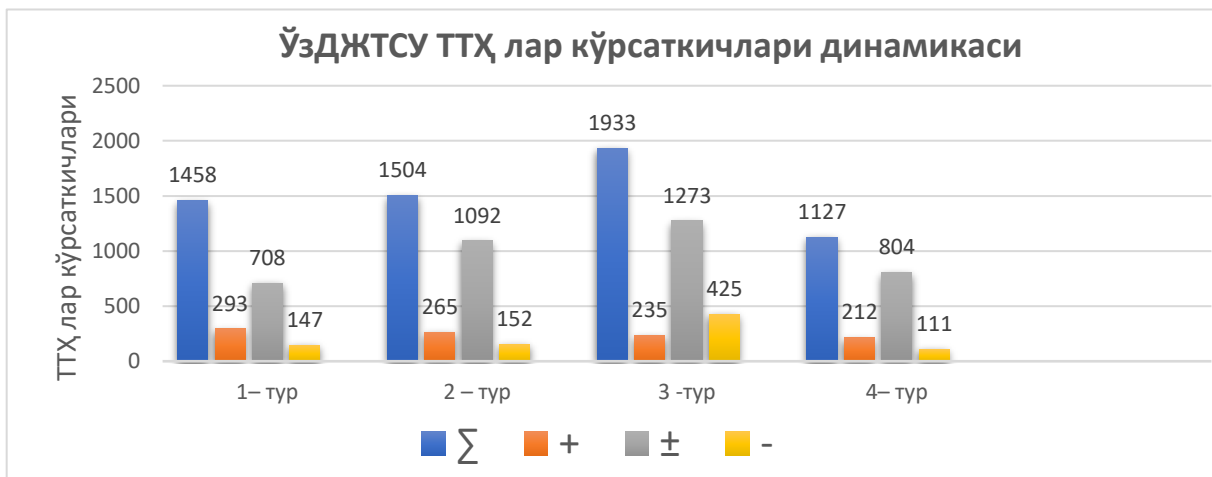
Chempionat davomida esa O‘zDJTSU jamoasi jami 4564 ta texnik usullarni amalga oshirgan. Shu jumladan yutilgan usullar (to‘plar) - 1195 ta, o‘yinda qolgan to‘plar – 3877 ta va yutqizilgan to‘plar 645 ta. O‘yin natijadorligi – 22% ni tashkil qildi.

1-jadval

O‘zDJTSU qizlar jamoasida mamlakat chempionatida ijro etilgan TTH lar ko‘rsatkichlari dinamikasi

TURLAR	Σ	+	\pm	-	N-%da
1– tur	1458	293	708	147	20%
2 – tur	1504	265	1092	152	18%
3 -tur	1933	235	1273	425	12%
4– tur	1127	212	804	111	19%
Jami	4564	1195	3877	645	22%

O‘zDJTSU qizlar jamoasida qayt etilgan ko‘rsatkichlar dinamikasida ko‘rinib turibdiki, chempionatning 1 turda kuzatilgan TTH larning umumiy xajmi (1458 ta) qolgan tur musoboqa o‘yinlari yakuniga kelib keskin tushib ketgan va 1127 taga teng bo‘lgan. O‘yinlar davomida muvoffaqiyatli ijro etilgan (ochko keltirgan) to‘plar (+) ham tur yakuniga kelib tushib ketgan va muvofiq ravishda 293 xamda 212 marta bilan ifodalandi, o‘yinda qoldirilgan (\pm) to‘plar esa aksincha ko‘tarilgan 804 ta. Musoboqa samaradorligi ijro etilgan TTH lar bo‘yicha barqaror ko‘rsatkichlar bilan farqlangan: 1 tur – 20%, 2 tur 18%, 3 tur 12%, 4-tur – 19%. Chempionat davomida O‘zDJTSU jamoasi qizlarida 4564 tani tashkil etgan bo‘lsa, shundan 645 ta to‘p yutqazilgan. TTH larning o‘rtacha samaradorligi 22% ni tashkil etgan. Bunday ko‘rsatkichlar dinamikasi ushbu jamoa qizlarida psixik motivlar yetarli shakllanmaganidan va anaayrob chidamkorlik darajasi nisbatan sust sayqal topganidan darak beradi. Aynan mazkur qobiliyatlarning etarli rivojlanmaganligi chempionat davomida texnik-taktik maxoratni barqaror saqlanishiga imkon bermagan – deb ta’kidlashga asos bo‘ladi.

Ko‘rinib turibdiki, chempionatning yetakchi jamoasi bo‘lgan O‘zDJTSU jamoasi voleybolchi qizlarida barcha turlar bo‘yicha ijro etilgan TTH lar ko‘rsatkichlari, jumladan ularning umumiy xajmi, ochkoli to‘plar, o‘yinda qolgan va yutqazilgan to‘plarga nisbati ochkoli to‘p ko‘rsatkichlari natijasidan ancha sust namoyish etilgan.

XULOSA

O‘tkazilgan tadqiqot natijalari va ularning qiyosiy taxliliga asosan xulosa qilish mumkinki, chempionat musoboqalarida ishtirok etgan sportchi qizlar jamoasida kuzatilgan TTH lar xajmi va ularning narijadorligi yuqori malakali voleybolchi qizlar uchun belgilangan halqaro standart mezonlaridan past darajada namoyish etilgan. Agar Rossiya yoki evropa voleybol amaliyotida yillik tayyorgarlik davomida turlar soni 3-4 barobarga ortiq ekanligi va bundan tashqari ichki musoboqalardan tashqari jamoalarni turli xalqaro musoboqalarda ishtiroki e‘tiborga olinadigan bo‘lsa, yurtimizda o‘tkazilayotgan musoboqalarda ishtirok etuvchi mahalliy klub jamoalarining texnik-

taktik maxorat salohiyati nihoyatda sust ekanligi ma'lum bo'ladi. Demak, birinchidan, sportchilarning psixologik motivlarini, Sport jamoasidagi o'zaro ijtimoiy-psixologik munosabatlar jarayonini, jamoani boshqarishni va jamoa sportchilarining boshqaruvchilik qobiliyatlarini shakllantirish, O'zDJTSU jamoasi ichki psixik mexanizmlarning qonuniyatlarini o'rganish, boshqarish uslublarini takomillashtirish, voleybol jamoalaridagi liderlik masalalari va ulaming o'zaro munosabatlarini o'rganish, sportchining xulq-atvorini, qiziqishlarini va ijtimoiy psixologik motivlarini vatanparvarlik ruhida sayqal toptirish, sportchilarning musobaqalarda muvaffaqiyatli qatnashishini ta'minlash uchun murabbiy va boshqa shaxslarning jamoaga ta'sirini e'tiborga olish. Ikkinchidan mamlakatimizda tashkil e'tilayotgan musoboqalar soni va chempionat turlarini ko'paytirish maqsadga muvofiqdir. Uchinchidan, chempionatda ishtirok e'tuvchi voleybolchi qizlarda barcha tayorgarlik turlari (jismoniy, psixofunksional va texnik-taktik) da yuksak natija ko'rsatishni taminlovchi umumiy va maxsus ish qobiliyatini maqsadli shakllantirish talab qilinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. Ашуркова С. Ф., Умматов А. А. МЕТОДИКА ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ СИЛОВОЙ И ПЛАНИРУЮЩИХ ПОДАЧ В ПРОЦЕССЕ СОРЕВНОВАТЕЛЬНЫХ ИГР В ВОЛЕЙБОЛЕ //Fan-Sportga. – 2023. – №. 2. – С. 6-9.
2. Акбаров А., Умматов А., Екубова О. Сравнительный анализ эффективности нападающих действий команд волейболисток высшей лиги в играх 1-и 2-туров XXVIII чемпионата Республики Узбекистан //Спортивні ігри. – 2022. – №. 2 (24). – С. 4-11.
3. Умматов А. А. МЕТОДИКА ОЦЕНКИ ПРЫЖКОВОЙ ВЫНОСЛИВОСТИ У ВОЛЕЙБОЛИСТОВ КАК ВЕДУЩЕГО ФАКТОРА СОХРАНЕНИЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ АТАКИ И БЛОКИРОВАНИЯ В ХОДЕ СОРЕВНОВАТЕЛЬНЫХ ИГР //Игровые виды спорта: актуальные вопросы теории и практики. – 2018. – С. 224-227.
4. Умматов А. А., Акбаров А. Волейбол бўйича XXVIII ўзбекистон чемпионати ғолиби, "СКУФ" жамоаси қизлари жамоавий техник ҳаракатларининг самарадорлик коэффициентлари //Fan-Sportga. – 2022. – №. 1. – С. 18-20.
5. Umbetova M. A., Kubeysinova U. T. Yosh basketbolchilarda kuch sifatini o'yin mashqlari yordamida rivojlantirish //International conference dedicated to the role and importance of innovative education in the 21st century. – 2022. – T. 1. – №. 10. – С. 111-116.
6. Умбетова М. А. БАСКЕТБОЛ ТЎГАРАКЛАРИДА МАШҒУЛОТ ВА МУСОБАҚА ҲАРАКАТЛАРИ ОЛДИДАН ҲАРАКАТЛАРИГА АНЪАНАВИЙ

МАЗМУНЛИ ЧИГИЛЁЗДИ МАШҚЛАР САМАРАДОРЛИГИНИ АНИҚЛАШ
//Fan-Sportga. – 2021. – №. 3. – С. 38-39.

7. Ganiyeva F. V. YOSH BASKETBOLCHILARDA RAQIBNI YENGIB O
‘TISHDA CHALG ‘ITUVCHI FINTLARNI QO ‘LLAB RAQIBNI YENGIB O
‘TISH TEZLIGINI O ‘RGANISH //GOLDEN BRAIN. – 2023. – T. 1. – №. 33. – С.
24-29.

8. Zokhirjonovich I. F. et al. YOSH VOLEYBOLCHILARNI DASTLABKI TEXNIK
USULLARGA O ‘RGATISHDA MAXSUS BOSHLANGICH MASHQLARDAN
FOYDALANISH SAMARADORLIGI //Gospodarka i Innowacje. – 2023. – T. 35. –
С. 724-728.